

نمود قدرت نرم در دیپلماسی اقلیمی هند (۲۰۲۲-۲۰۱۴)

زهرا احمدی^{*۱}

چکیده

با توجه به تأثیر تغییرات اقلیمی بر جنبه‌های مختلف زندگی بشر، بسیاری از کشورها از جمله هند در صدد به کارگیری تمهیدات لازم برای کاهش این تأثیرات منفی هستند. با توجه به حساسیت این موضوع نزد جامعه بین الملل، هرگونه اقدام در این راستا، می‌تواند ضریب نفوذ قدرت نرم کشورها را افزایش دهد. از این رو، سؤال اصلی نوشتار این است که چگونه اقدامات دولت نارندرا مؤدی در حوزه دیپلماسی اقلیمی باعث افزایش نفوذ و قدرت نرم این کشور در سطح بین المللی شده است؟ پاسخ این سؤال را نخست در بُعد داخلی این کشور مورد بررسی قرار دادیم و در ادامه در سطح بین المللی نیز اقدامات و تأثیرات عملکرد دولت مؤدی را در مصادیق قدرت نرم از جمله جذب سرمایه گذاری خارجی، برندسازی بین المللی و حضور پررنگ هند در مجامع بین المللی مورد ارزیابی قرار دادیم. یافته‌های پژوهش که با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و برخط و با روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفته، نشان می‌دهد که در بُعد داخلی، این کشور دستاوردهای قابل قبولی داشته است. در سطح بین المللی نیز هند با افزایش جذب سرمایه گذاری خارجی از جمله در حوزه انرژی پاک و برندسازی بین المللی در کنار مشارکت هر چه بیشتر در ائتلاف و مجامع مختلف بین المللی، توانسته است قدرت نرم خود را افزایش دهد.

واژگان کلیدی: هند، تغییرات اقلیمی، نارندرا مؤدی، دیپلماسی اقلیمی، قدرت نرم

۱. دانشجوی دکتری رشته روابط بین الملل، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران (نویسنده مسئول)

* za.ahmadi1370@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۲۷

فصلنامه پژوهش‌های روابط بین الملل، دوره سیزدهم، شماره پیاپی پنجاه و یک، صص ۱۴۲-۱۱۷

مقدمه

رشد سریع توسعه و پیشرفت صنعتی در کنار فرصت‌های بی بدیلی که برای بشر ایجاد کرد، خرابی‌هایی نیز به همراه داشت، از جمله آن می‌توان به تغییرات اقلیمی، آب شدن یخچال‌های قطبی، انتشار غیرقابل کنترل گازهای گلخانه‌ای و نظایر آن اشاره داشت که آینده بشریت را با تهدید مواجه می‌سازد. هند به عنوان کشوری در حال توسعه با رشد اقتصادی چشمگیر، در دهه ۱۹۹۰ نگاهی غالباً ایستا و ثابت به مسئله تغییرات اقلیمی داشت و مسئول مقابله با تغییرات را کشورهای توسعه یافته می‌دانست. به طوری که این امر حتی در سخنرانی موهان سینگ نخست وزیر وقت هند در سال ۲۰۰۷ در اجلاس برلین کاملاً مشهود بود: «انتشار گازهای گلخانه‌ای هند از نظر سرانه در میان کمترین میزان است. با توجه به اینکه تنها حدود ۴ درصد از انتشار گازهای گلخانه‌ای در جهان را شامل می‌شود، اقدام ما تأثیری حاشیه‌ای بر انتشار کلی خواهد داشت... روند تقسیم بار مسئولیت باید عادلانه باشد. باید در نظر داشت که مسئولیت اصلی سطوح فعلی غلظت گازهای گلخانه‌ای کجاست؛ نه اینکه فقر را در کشورهای در حال توسعه تداوم بخشید. هیچ راهبردی نباید امکان توسعه اجتماعی و اقتصادی سریع را برای آنها سلب کند. زمان برای کشورهای در حال توسعه برای اتخاذ اهداف کمی فرا نرسیده است، زیرا این اهداف در فرآیندهای توسعه آنها اثر معکوس خواهد داشت.» (Singh, 2007) با این حال، افزایش فشارهای جامعه ملل، همچنین افزایش آگاهی هند به خطرات ناشی از تغییرات آب و هوایی و از همه مهم‌تر تغییر رویکرد داخلی هند و برنامه ریزی برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، منجر به آن شد که موقعیت این کشور در دهه اخیر چرخش قابل توجهی پیدا کند. به طوری که در آستانه پانزدهمین اجلاس کنوانسیون تنوع زیستی موسوم به COP 15، هند متعهد شد که انتشار سرانه خود را به سطح متوسط کشورهای صنعتی محدود کند، تعهد شدت انتشار را اعلام و برنامه اقدام ملی در مورد تغییر اقلیمی (NAPCC)^۱ را راه اندازی کرد. ناظران پذیرش تعهد داوطلبانه هند را به‌عنوان تغییری تفسیر کردند که نشان‌دهنده قصد آن کشور برای ایفای نقشی مسئولیت در گفتگوهای حاکمیت جهانی است. در حالی که اندیشمندان در مورد اهمیت این تغییر

¹ National Action Plan on Climate Change (NAPCC)

اختلاف نظر دارند، ولی موافقند که سیاست آب و هوایی هند تغییر کرده است. گفتنی است هند خود نیز بیشترین آسیب‌ها را از تغییرات اقلیمی می‌بیند تا جایی که در سال ۲۰۱۸ میلادی از این حیث در رتبه پنجم جهان قرار داشت. این تغییر در دیپلماسی اقلیمی هند قبل از توافقنامه پاریس حاکی از توجه بیشتر به حاکمیت مبتنی بر قوانین و چندجانبه‌گرایی بود که تأثیر مثبتی بر تعامل هند با اتحادیه اروپا داشت. پس از نشست اقلیمی پاریس موسوم به کاپ ۲۱ (COP 21)، هند به تکرار حمایت سیاسی خود از توافقنامه پاریس ادامه داد. با این حال، به عقیده بسیاری، سیاست خارجی هند به طور فزاینده‌ای بر مسئولیت هند برای محافظت از هنجارها در حکومت جهانی تأکید می‌کند. برخی نیز بر این باورند تا زمانی که قدرت سخت هند به پشتوانه نرخ‌های رشد اقتصادی قوی رشد می‌کند، امیال قدرت نرم این کشور نیز احتمالاً از همین روند پیروی خواهد کرد. قابل توجه است که دیپلماسی اقلیمی در چند دهه اخیر بسیار برجسته شده است و می‌تواند به عنوان ابزاری مهم در افزایش قدرت نرم کشورها و تبیین وجه بین‌المللی آن‌ها تأثیرگذار باشد. در این مقاله در پی یافتن تأثیر دیپلماسی اقلیمی هند بعد از انتصاب نارندرا مودی در سال ۲۰۱۴ میلادی به عنوان نخست‌وزیر در افزایش نفوذ قدرت نرم این کشور هستیم. با بررسی و تطبیق عملکرد هند به ویژه در بُعد بین‌المللی به این پرسش پاسخ می‌دهیم که چگونه اقدامات هند در دولت مودی در حوزه دیپلماسی اقلیمی توانسته است باعث افزایش قدرت نرم این کشور شود؟ در پاسخ به این پرسش، فرضیه این است که اقدامات دولت مودی در حوزه دیپلماسی اقلیمی در ابعاد داخلی و خارجی دستاوردهایی را به همراه داشته که باعث افزایش قدرت نرم این کشور شده است.

۱. پیشینه پژوهش

براساس یافته‌های پژوهش دهشیری و نوروزی در مقاله «جایگاه قدرت نرم در سیاست خارجی هند: مطالعه موردی دوره نخست وزیری نارندرا مودی» (۱۳۹۹) استفاده از ظرفیت قدرت نرم تأثیر مثبتی بر تحقق اهداف سیاست خارجی هند داشته است.

سنگوپتا^۱ در فصل کتابی تحت عنوان «مشارکت هند در مذاکرات جهانی اقلیمی از ریو تا پاریس» (۲۰۱۹) به بررسی روند تاریخی رویکرد مشارکت هند در مذاکرات تغییرات اقلیمی در سطح بین‌الملل می‌پردازد. راستوگی^۲ در «استراتژی نوظهور اقلیمی هند» (۲۰۱۱) بر این باور است؛ هند نه تنها یک برنامه جامع تغییر اقلیمی را در داخل کشور توسعه داده است، بلکه موضع جدیدی در مذاکرات بین‌المللی اتخاذ کرده است که باعث افزایش وجه بین‌المللی این کشور شده است. نوردنستام^۳ (۲۰۲۱) در گزارش خود به این موضوع اشاره دارد که میل به نقش آفرینی جهانی در دوره نخست وزیری نارندرا مؤدی افزایش یافته است در نتیجه پیوند بین سیاست خارجی و دیپلماسی اقلیمی عمیق‌تر شده است. راگوان^۴ و همکارانش در یک گزارش دولتی تحت عنوان «ارزیابی تغییرات اقلیمی در منطقه هند» (۲۰۲۰) ترکیبی از تغییرات اقلیمی جهانی و منطقه‌ای در شبه قاره هند را بر اساس مشاهدات، پیش‌بینی‌های مدل آب و هوا و گزارش‌های منتشر شده ارائه می‌کنند. جوشی^۵ هم در مقاله خود تحت عنوان «تقویت دیپلماسی اقلیمی: یک ضرورت برای اقلیم هند در دهه جدید» (۲۰۲۱) بر این باور است که پیشبرد دستور کار اقلیمی و توسعه در همکاری‌های دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه هند می‌تواند به تقویت تجارت کمک کند، سرمایه‌گذاری‌ها را هدفمند و افزایش دهد و توسعه را به سوی گذار پایدار و انعطاف‌پذیر حرکت دهد.

حسب مقاله ویوما جا^۶ «هند و تغییرات اقلیمی: سنت‌های قدیمی، استراتژی‌های جدید» (۲۰۲۲)، سیاست خارجی این کشور شروع به نشان دادن تغییر قابل توجهی در استفاده استراتژیک تغییرات اقلیمی برای اعمال قدرت بیشتر در صحنه جهانی کرده است. مسئله‌ای که پیش‌تر جایارام^۷ هم در «از خراب کردن تا پل زدن: تغییر شکل دیپلماسی اقلیمی هند» (۲۰۱۸) بدان اشاره کرده بود. پاتاک و پریس^۸ هم در مقاله خود

¹ Sengupta

² Rastogi

³ Nordenstam

⁴ Krishnan Raghavan

⁵ Madhura Joshi

⁶ Vyoma Jha

⁷ Dhanasree Jayaram

⁸ Swapna Pathak & Christie Parris

تحت عنوان «گفتمان دیپلماتیک هند و معضل توسعه در رژیم بین المللی تغییرات اقلیمی» (۲۰۲۱) براین باورند که که گفتمان ضداستعماری هند که ماتریالیسم غربی را انکار می‌کرد، همراه با میل آن به یک قدرت اخلاقی در سیاست جهانی همراه با تمایلش به تقلید از استانداردهای زندگی غربی، یک معضل توسعه‌ای برای هویت پسااستعماری هند ایجاد می‌کند. پژوهشگرانی چون جی. آپوستولی و آ. گوف^۱ «معضل انرژی-اقلیم هند: پیگیری انرژی‌های تجدیدپذیر با هدایت سیاست‌های موجود در زمینه تغییرات اقلیمی» (۲۰۱۶) هم نشان می‌دهند که استفاده مداوم هند از منابع انرژی متعارف هم ناپایدار و هم از نظر زیست‌محیطی مخرب در تأمین نیازهای انرژی است، در عوض، این تحقیق تشویق استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر را با الزام سیاست‌های زیست‌محیطی و انرژی پیشنهاد می‌کند. گرچه برخی منابع خارجی به دیپلماسی اقلیمی هند اشاره دارند با این حال، به منبعی که بتواند مستقیماً به پرسش اصلی این مقاله پاسخ دهد و از ارتباط سیاست‌های دیپلماسی اقلیمی هند با قدرت نرم این کشور بگوید و ضرورت این جستار را مرتفع سازد، دست نیافتیم. روش پژوهش به لحاظ نوع تحقیق، توصیفی تحلیلی، بر اساس نوع هدف، توسعه‌ای - کاربردی، و به لحاظ روش‌شناسی تحقیق بر مبنای نوع داده‌ها، کیفی است همچنین روش گردآوری داده‌ها، کتابخانه‌ای و منابع برخط بوده است.

۲. چارچوب مفهومی: مفهوم قدرت نرم

جوزف نای، اندیشمند آمریکایی، چنین استدلال می‌کند که قدرت جذب می‌تواند مکمل مهمی برای اشکال سنتی‌تر قدرت مبتنی بر نفوذ اقتصادی یا نظامی باشد. (Nye, 2008: 2). او بین قدرت «سخت» و «نرم» تمایز قائل می‌شود: «قدرت نرم با متقاعد کردن دیگران به پیروی کردن یا موافقت آنها با هنجارها و نهادهای مدنظر شما تاکید دارد. قدرت نرم می‌تواند بر جذابیت ایده‌ها یا توانایی تنظیم دستور کار به شیوه‌هایی که ترجیحات دیگران را شکل می‌دهد، تکیه کند.» (Leonard, 2002: 4) در شرایطی که سیاست جهانی در عصر مدرن دستخوش تغییراتی شده است، اهمیت قدرت نرم نیز

¹ Andrew J Apostoli and William A Gough

افزایش یافته است. در این نظام بین‌المللی دگرگون‌شده، قدرت نرم عنصری حیاتی در افزایش نفوذ بر نتایج بین‌المللی خواهد بود، زیرا مجبور کردن کشورها و بازیگران غیردولتی از طریق اهرم‌های اصلی قدرت سخت (یعنی تهدید و زور) دشوارتر شده است. (Gallarotti, 2011: 26) با اینکه موضوع و مصادیق قدرت نرم طیف وسیعی را در بر می‌گیرد؛ می‌توان از فرهنگ، ارزش‌های سیاسی و سیاست خارجی به عنوان سه منبع اصلی قدرت نرم نام برد. (Dubinsky, 2019: 156) بخش مهم برای درک تأثیر قدرت نرم در روابط بین‌الملل، مکانیسم‌هایی است که از طریق آن نفوذ رخ می‌دهد. اساساً، این به معنای ایجاد یک نظریه است که چگونه اشکال نرم‌تر قدرت باعث تغییر در ترجیحات بازیگران می‌شود. در همین راستا دو مکانیسم مهم نفوذ قدرت نرم همچون انتشار هنجار و سلطه گفتمان در جامعه بین‌الملل حائز اهمیت است. (Rothman, 2011: 56) البته این نکته را هم نباید فراموش کرد که از طریق قدرت نرم نه تنها می‌توان بر افکار نفوذ کرد بلکه می‌توان تصویرسازی کشور خود نیز بهبود بخشید و وجه بین‌المللی یک کشور را ارتقاء داد. با اینکه کشورها در این راستا اقدامات و برنامه‌های بسیاری در پیش گرفته‌اند و به دنبال نتایج آن در خارج از مرزهای خود هستند؛ باید توجه داشت که سیاست خارجی با سیاست‌های داخلی مرتبط است. این دو حوزه بر روی هم تأثیر گذاشته و به طور مداوم در تعامل می‌باشند، بنابراین نهادهای داخلی نیز به عنوان بخشی از قدرت نرم یک کشور می‌توانند در عرصه سیاست خارجی، ایفای نقش نمایند. (رحمانی، ۱۳۹۴: ۸۲)

در اینجاست که در پیوند با قدرت نرم، دیپلماسی اقلیمی معنای گسترده‌تری در مورد مذاکرات مربوط به حل تعارض بر سر منافع طبیعی و اقلیمی دارد و می‌تواند چون ابزار حل و فصل اختلافات و ایجاد صلح به کار گرفته شود. (Ali & Vladich, 2016: 73) همانطور که گاوریلووا^۱ هم بر این باور است که «قدرت نرم» به طور خاص در روابط بین‌المللی محیط‌زیست مورد توجه قرار گرفته است. (Gavrilova, 2018: 1) تجربه بین‌المللی اجرای مفهوم دیپلماسی اقلیمی نشان می‌دهد که استفاده از «قدرت نرم» در روابط بین‌المللی محیط‌زیستی مستلزم فعالیت همه مشارکت‌کنندگان در دیپلماسی اقلیمی

¹ Gavrilova

است، در چنین فضایی که کشورها گرد هم می‌آیند تا برای مشکلات جهانی تغییرات اقلیمی همکاری کنند؛ هر کشوری از ظرفیت‌های بیشتری برخوردار باشد؛ می‌توان بیشتر نقش آفرینی کند و در راستای آن علاوه بر ترمیم وجه جهانی می‌تواند در قامت یک قهرمان هم ظاهر شود. (Turchyn & Ivasechko, 2018: 22) اما سخت‌ترین بخش در تجزیه و تحلیل این نوع قدرت، کمیت کردن قدرت نرم و اندازه‌گیری موفقیت آن است. تا حدودی، قدرت سخت را می‌توان بر مبنای شمار تسلیحات کشورها ارزیابی کرد؛ اما قدرت نرم تغییر نگرش است و سخت می‌توان به آن یک عدد یا سطح اختصاص داد. از سوی دیگر، تحلیلگران معتقدند که به زمان نیاز است تا ترجیحات تغییر کند چیزی که هدف قدرت نرم است، و دوم، پژوهشگران به زمان نیاز دارند تا داده‌های جدید را جمع‌آوری کنند. (Seymour, 2020) با این وصف، برخی از مصادیق را می‌توان در این حوزه واکاوی نمود. برای مثال برندسازی یک ملت و قدرت نرم ذاتاً به هم مرتبط هستند، یک کمپین موفق برندسازی ملی به ایجاد تصویر مطلوب و ماندگارتر در بین مخاطبان بین‌المللی کمک می‌کند و در نتیجه قدرت نرم یک کشور را بیشتر تقویت می‌کند. همچنین، محققان دریافته‌اند که قدرت نرم یک دولت از نظر آماری تأثیر معناداری بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) و نفوذ در ائتلاف‌ها و بین‌المللی در مجامع مانند سازمان ملل دارد. (MacDonald, 2017) هند به عنوان کشوری با سابقه تاریخی چند هزار ساله، همواره از پتانسیل قدرت نرم عظیمی برخوردار بوده است. امروزه این کشور، قدرت نرم خود را در جهان بیش از پیش گسترش داده و موجب افزایش قدرت جهانی زنی این کشور شده است. (آقایی و حسینی، ۱۳۹۱: ۲۰۷)

۳. دیپلماسی اقلیمی

دیپلماسی اقلیمی به استفاده از کانال‌ها و راهبردهای دیپلماتیک برای رسیدگی به تغییرات جهانی آب و هوایی و تأثیر آن بر روابط بین‌الملل اشاره دارد. این امر شامل مذاکره و اجرای سیاست‌ها، معاهدات و موافقت‌نامه‌های مرتبط با اقلیم در سطح بین‌المللی و همچنین همکاری بین کشورها و سایر ذی‌نفعان برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، انطباق با اثرات تغییرات آب و هوا و ترویج توسعه پایدار است. (2020 DIPLO) دیپلماسی اقلیمی چند وجهی است و بسته به منطقه، فرهنگ، رشته یا پیشینه

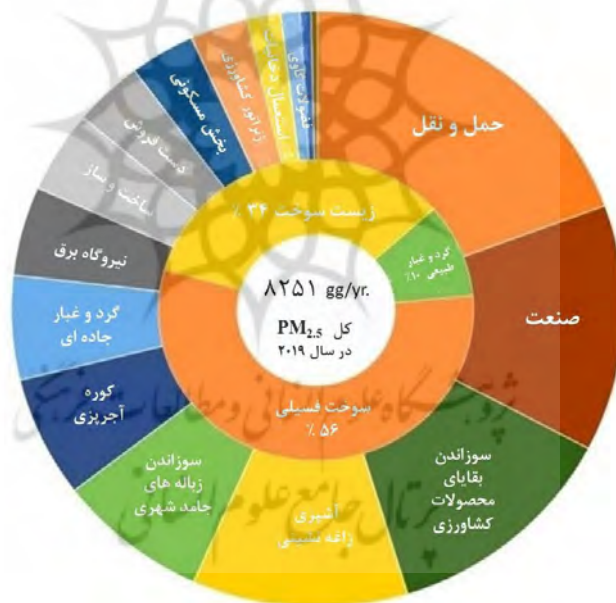
اقتصادی-اجتماعی با مفاهیم و تفاسیر گوناگون مشخص می‌شود. با وجود روایت‌های متفاوت در مورد چالش‌های دیپلماتیک و فرصت‌های تغییرات اقلیمی، چارچوب بندی موضوع به طرق مختلف می‌تواند به دستیابی به پاسخ‌های سیاست خارجی متناسب با نیازهای خاص جغرافیایی کمک کند. هدف این روایات ارائه خطوط استدلالی مختصر است که چالش‌های تغییرات آب و هوایی را به نقاط ورودی و فرصت‌های گسترده‌تر یا بخشی مرتبط می‌کند. (Gabriel 2017: 14) هند در طول سال شاهد باران‌های موسمی، رانش زمین، سیل، تغییرات جغرافیایی و غیره است. این امر باعث شده که کشور هند با توجه به چالش‌هایی که در زمینه اقلیمی دارد دیپلماسی فعالی را در قالب دیپلماسی اقلیمی به کار ببرد. (Nachiappan, 2023: 1)

۴. چالش‌های تغییرات اقلیمی هند

۴-۱. نگرانی‌های محیط زیستی:

همزمان با رشد و پیشرفت صنعتی هند، این کشور با چالش‌های محیطی زیستی و اقلیمی مواجه شده است که یکی از مهمترین آن، افزایش انتشار گازهای گلخانه‌ای بوده است. گرچه در خصوص آلودگی هوا با ذراتی با ترکیبات مختلف مواجه هستیم با این حال، مهم‌ترین ترکیبات آلوده کننده هوا، ذراتی جامدی هستند که تبعات زیست محیطی و سلامتی جبران ناپذیری به همراه دارند که شامل ذرات PM_{10} و $PM_{2.5}$ می‌شوند. PM_{10} ذراتی که قطر کمتر از ۱۰ میکرومتر دارند. (گرد و غبار) ناشی از دود و غبار کارخانه‌ها، کشاورزی و جاده‌ها و نیز گرده‌های گیاهی، کپک‌ها و هاگها هستند و $PM_{2.5}$ ذرات ریزی که اندازه آنها کمتر از ۲.۵ میکرومتر است. این ذرات معلق عموماً ناشی از فعالیت‌هایی هستند که در آنها سوخت‌های فسیلی مانند نفت، گاز و زغال سنگ سوزانده می‌شوند، از جمله رفت و آمد ماشین‌ها، ذوب و پردازش فلزات، نیروگاه‌ها و نظایر آن، همچنین سوزاندن مزارع و آتش سوزی جنگل‌ها که یکی از عوامل اصلی آلودگی هوا است. (اسکندری، ۱۴۰۱) هر دو برای سلامتی بسیار مضر هستند، با این حال ذرات $PM_{2.5}$ به دلیل ریز بودن، این قابلیت را دارد به عمق بیشتر نفوذ کند و ذرات آن به مراتب بسیار سمی‌تر هستند که به این علت بیشتر حائز اهمیت هستند. از این رو، با بررسی پژوهش ساهو و همکارانش (۲۰۲۱) که سهم آلاینده‌ها با این قطر را

در سال ۲۰۱۹ میلادی در هند بررسی کرده است و همینطور بنابر تصویر (شماره ۱) که سهم نسبی همه بخش‌های اصلی/فرعی را نشان می‌دهد، سوخت فسیلی نزدیک به ۵۶ درصد سهم دارد و منبع بزرگی از PM_{2.5} در این کشور محسوب می‌شود. سوخت فسیلی در مقایسه با سوخت زیستی سنتی و منابع طبیعی، ذرات ریز بیشتری تولید می‌کند. (Sahu, et al., 2021) گفتنی است حدود ۶۰ درصد از میانگین غلظت PM_{2.5} با توجه به جمعیت هند از منابع انسانی ناشی می‌شود. از سوی دیگر، مطالعات ونکاتارامان و همکارانش (۲۰۱۸) نشان می‌دهد که افزایش انتشار گازهای گلخانه‌ای در آینده، در صورت عدم مدیریت و کنترل آن، می‌تواند پیامدهای مهمی برای آلودگی هوا و تغییرات آب و هوایی در مقیاس‌های منطقه‌ای و نیمکره‌ای داشته باشد. (Venkataraman, et al., 2018)

تصویر شماره ۱: سهم نسبی PM_{2.5} از بخش‌های مختلف در هند (۲۰۱۹)

Source 1: Sahu, S., et al. (2021)

۴-۲. نگرانی‌های مرتبط با انرژی:

امروزه بیش از ۸۰ درصد انرژی مورد نیاز هند با سوخت‌های فسیلی تأمین می‌شود و زغال سنگ به تنهایی بیش از ۴۰ درصد برق آن را تأمین می‌کند. این موضوع هند را به عنوان سومین تولیدکننده بزرگ زغال سنگ در جهان - قبل از آن ایالات متحده و چین قرار دارند - و همچنین سومین تولیدکننده بزرگ دی اکسید کربن (CO₂) قرار می‌دهد. (Igini 2020) همین امر همیشه پاشنه آشیل هند در جوامع بین‌المللی محسوب شده است با این حال در کنفرانس آب‌وهوایی سازمان «ملل متحد» در سال ۲۰۲۱ در گلاسکو، هند عنوان کرد قصد دارد تا سال ۲۰۷۰ انتشار کربن خود را به صفر برساند. اعلامیه هند مبنی بر اینکه قصد دارد تا سال ۲۰۷۰ به انتشار خالص صفر برسد و تا سال ۲۰۳۰ پنجاه درصد از نیازهای برق خود را از منابع انرژی تجدیدپذیر برآورده کند، لحظه بسیار مهمی برای مبارزه جهانی با تغییرات اقلیمی است. بزرگی هند و دامنه عظیم آن برای رشد به این معنی است که تقاضای انرژی آن در دهه‌های آینده بیش از هر کشور دیگری افزایش خواهد یافت. در مسیری برای رسیدن به انتشار خالص صفر تا سال ۲۰۷۰، تخمین می‌زنیم که بیشتر رشد تقاضای انرژی در این دهه باید با منابع انرژی کم کربن برآورده شود. بنابراین منطقی است که نارتندرا مؤدی، نخست وزیر، اهداف بلندپروازانه تری را برای سال ۲۰۳۰ اعلام کرده است، از جمله نصب ۵۰۰ گیگاوات ظرفیت انرژی تجدیدپذیر، کاهش شدت انتشار گازهای گلخانه‌ای در اقتصاد آن تا ۴۵ درصد و کاهش یک میلیارد تن CO₂. با این حال، حتی زمانی که هند به صفر درصد نگاه می‌کند، با تعدادی از چالش‌های فوری و کوتاه مدت مواجه می‌شود. افزایش شدید قیمت کالاها و خطرات امنیت انرژی برای سومین واردکننده بزرگ انرژی در جهان از جمله این چالش‌هاست. هنوز کمبود منبع برق قابل اطمینان برای بسیاری از مصرف کنندگان وجود دارد. اتکای مداوم به سوخت‌های سنتی برای پخت و پز باعث آسیب به سلامت بسیاری از افراد می‌شود. شرکت‌های توزیع برق که از نظر مالی دچار مشکل هستند، مانع از تحول فوری این بخش می‌شوند و سطوح بالای آلودگی باعث شده است که شهرهای هند با برخی از بدترین کیفیت هوا در جهان روبرو شوند. (Birolet, 2022) البته نباید از یاد برد که هند برای هم راستایی با محدودیت دمای ۱.۵ درجه

ساتنی گراد، باید تا سال ۲۰۴۰ استفاده از زغال سنگ را در بخش برق خود کاهش دهد. با این حال، دولت هند اعلام کرده که به پیشبرد سیاست هیدروژن سبز خود ادامه می‌دهد، که گامی مهم و رو به جلو برای کربن زدایی پالایشگاه‌ها و کارخانه‌های کود شیمیایی است که در حال حاضر از سوخت‌های فسیلی به عنوان خوراک استفاده می‌کنند. این سیاست، پنج میلیون تن در سال، تولید هیدروژن سبز را تا سال ۲۰۳۰ هدف گذاری کرده است و در بودجه ۲۰۲۴ دولت ۲.۳ میلیارد دلار برای توسعه هیدروژن سبز در نظر گرفته است. هند همچنین قصد دارد در آینده نزدیک هیدروژن سبز صادر کند. (CAT, 2023)

۱۲۷

۵. اقدامات و رویکردهای داخلی هند

رشد، توسعه و امنیت از لحاظ تاریخی اصول تصمیم‌گیری سیاست انرژی هند بوده است. دولت هند در ژوئن ۲۰۰۸ برنامه اقدام ملی در مورد تغییر اقلیمی (NAPCC)^۱ که در آن هشت مأموریت ملی^۲ در مورد تغییرات آب و هوایی وجود داشت به منظور ترویج توسعه پایدار و اقدام در زمینه کاهش و سازگاری اقلیم، با محوریت «منافع مشترک» تنظیم کرد. (DST, 2021) با این وصف، اقدامات دولت هند در سالهای اخیر تا حدود نسبی ثمربخش بوده است. به نظر می‌رسد که هند در مسیر دستیابی به برنامه اقدام ملی خود عملکرد قابل قبولی داشته است. به طوری که در نتیجه اقدامات پیشگیرانه و پایدار هند در زمینه کاهش تغییرات آب و هوایی، انتشار گازهای گلخانه‌ای طی دوره ۲۰۰۵-۲۰۱۴ به میزان ۲۱ درصد کاهش یافته است. (MoEFCC, 2018) این اقدامات و تلاش‌ها با روی کارآمدن نارندرا مودی در سال ۲۰۱۴ میلادی، افزایش و تداوم یافت. از جمله می‌توان به راه‌اندازی کمپین هوای پاک در سال ۲۰۱۵ میلادی اشاره کرد که با هدف مشارکت، تشویق و آموزش شهروندان هندی به اتخاذ تدابیر

¹ National Action Plan on Climate Change (NAPCC)

^۲ این هشت مأموریت ملی عبارت‌اند از: «مأموریت ملی خورشیدی»، «مأموریت ملی برای افزایش بهره‌وری انرژی»، «مأموریت ملی زیستگاه پایدار»، «مأموریت ملی آب»، «مأموریت ملی حفظ اکوسیستم هیمالیا»، «مأموریت ملی هند سبز»، «مأموریت ملی کشاورزی پایدار»، «مأموریت ملی دانش استراتژیک تغییرات اقلیمی»

هواپسند به نفع کشور بود. در پرتو این کمپین، دولت مرکزی و ایالتی نیز اقداماتی را انجام داده‌اند. بعلاوه، مسئولیت پذیری شهروندان در خصوص آلودگی هوا بیش از گذشته مورد توجه قرار گرفت. «جنبش هوای پاک هند (CLAIM)^۱» که گفته می‌شود بزرگترین کمپین ضد آلودگی هند است، جایزه جهانی بنیاد انرژی و محیط زیست ۲۰۱۶ را به دلیل تلاش برای مقابله با مشکل آلودگی هوا دریافت کرد. تحت این ابتکار واکاوی‌های متعددی برای بررسی تعداد فزاینده مرگ و میر ناشی از آلودگی محیط‌های داخلی و خارجی انجام شده است که قبلاً در مورد آن آمار مناسبی در دسترس نبود. (IANS, 2016) با توجه به اینکه بخشی از آلودگی هوا به خودرو و وسایل حمل و نقل باز می‌گردد؛ دولت هند طرح سازگاری سریعتر و ساخت خودروهای الکتریکی و هیبرید (FAME)^۲ را در سال ۲۰۱۵ آغاز کرد که هدف آن افزایش انواع خودروهای برقی و هیبریدی در کنار توسعه زیرساخت‌ها، افزایش فناوری و تولید بود. پیش‌تر نیز، برنامه ملی مأموریت پویایی الکتریکی (NEMMP 2020)^۳ در سال ۲۰۱۳ میلادی برای دستیابی به امنیت ملی سوخت با ترویج خودروهای هیبریدی و الکتریکی در کشور آغاز شده بود. (MHI, 2022) در ادامه اقدامات دولت مرکزی، برنامه ملی هوای پاک (NCAP)^۴ به عنوان یک استراتژی بلندمدت و در سطح ملی برای مقابله با معضل آلودگی هوا در سراسر کشور در سال ۲۰۱۹ میلادی راه اندازی شد که برنامه‌ای پیشرو برای کیفیت بهتر هوا در ۱۲۲ شهر هند است و دستیابی به کاهش ۲۰ تا ۳۰ درصدی آلودگی و غلظت ذرات معلق (به ویژه PM_{2.5}) تا سال ۲۰۲۴ (با حفظ سال ۲۰۱۷ به عنوان سال پایه برای مقایسه غلظت) را دنبال می‌کند. (PIB, 2020) این طرح در واقع مجموعه‌ای از مقررات، سیاست‌ها و برنامه‌هایی است که هدف آن بهبود کیفیت هوا و سلامت عمومی با شناسایی اقدامات مقرون به صرفه برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای از همه منابع شناخته شده است. (1) (Ganguly, Selvaraj, & Guttikunda, 2020) گفتنی است،

¹ Clean Air India Movement (CLAIM)

² The Faster Adoption and Manufacturing of (Hybrid &) Electric Vehicles in India (FAME)

³ The National Electric Mobility Mission Plan (NEMMP)

⁴ National Clean Air Programme (NCAP)

اثرات نامطلوب اقلام پلاستیکی یک بار مصرف زباله بر روی اکوسیستم‌های خشکی و آبی، از جمله در محیط‌های دریایی، در سطح جهانی شناخته شده است. دولت هند همچنین در راستای مقابله با آلودگی، اقداماتی در جهت حذف پلاستیک‌های یکبار مصرف انجام داده است. مطابق با فراخوانی که از سوی نارندرا مودی، نخست وزیر هند، مبنی بر حذف تدریجی اقلام پلاستیکی یکبار مصرف تا سال ۲۰۲۲ ارائه شد، وزارت محیط زیست، جنگل و تغییرات اقلیمی این کشور قوانین اصلاحی مدیریت زباله‌های پلاستیکی، ۲۰۲۱ را در ۱۲ اوت ۲۰۲۱ ابلاغ کرد. هند از اول جولای ۲۰۲۲ تولید، واردات، انبار کردن، توزیع، فروش و استفاده از اقلام پلاستیکی یک بار مصرف شناسایی شده را که دارای کاربرد کم و پتانسیل زباله زیاد هستند، در سراسر کشور ممنوع کرد. (PIB, 2022) یکی از اقلام پلاستیکی یکبار مصرف که در میان آنها فهرست شده است، کیسه حمل پلاستیکی است. بنابر گزارش برنامه محیط زیست سازمان ملل متحد، هند فعالیت‌ها و تلاش‌های قابل قبولی در راستای افزایش انرژی خورشیدی داشته است؛ جایی که چندین شهر هوشمند به انرژی‌های تجدیدپذیر وجود دارد. در سال ۲۰۱۸ میلادی، شهر هوشمند دیو^۱ اولین شهر هند شد که با برق صد درصد تجدیدپذیر کار می‌کند. چندین شهر هوشمند دیگر در سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ میلادی مناقصه‌ای را برای افزایش ظرفیت محلی صفحات خورشیدی در بالای ساختمان‌ها، کانال‌ها و تأسیسات تصفیه فاضلاب صادر کردند. (REN21, 2021:79)

ساختمان‌ها در بخش‌های مسکونی و تجاری بیش از ۳۵ درصد از انرژی الکتریکی هند را مصرف می‌کنند. برای بهبود بهره‌وری در بخش ساختمان، پروژه مقاوم سازی ساختمان در سال ۲۰۱۴ میلادی آغاز شد و منجر به صرفه جویی در انرژی ۷۹.۸ گیگاوات ساعت و کاهش ۶۵۵۷۸ تنی دی اکسید کربن تا اکتبر ۲۰۱۸ میلادی شد. (MoEFCC, 2018:12) همانطور که پیش‌تر نیز گفته شد، مهم‌ترین ترکیبات آلوده کننده هوا، ذرات جامدی چون PM_{10} و $PM_{2.5}$ هستند که برای کاهش این ذرات برنامه ریزی‌های مختلفی انجام گرفته است. طبق تحقیقات سینگ و همکارانش (۲۰۱۹) که کار تجزیه و تحلیل روند و تغییرپذیری $PM_{2.5}$ به مدت شش سال (۲۰۱۴-۲۰۱۹) در پنج

¹ Diu

شهر بزرگ و آلوده‌ترین آن‌ها در هند (چنای، کلکته، حیدرآباد، بمبئی و دهلی نو) اندازه‌گیری کرده‌اند که نشان می‌دهد؛ روند کاهشی معناداری شکل گرفته است. وی و همکارانش این کاهش را به سیاست‌ها و مقررات اخیر اجرا شده در دهلی نو و سایر شهرها برای کاهش آلودگی هوا نسبت داده‌اند. (Singh, Singh, & Biswal, 2021) از سوی دیگر، بر اساس گزارش وزارت محیط زیست هند، ۹۵ شهر از ۱۳۱ شهر تحت پوشش برنامه ملی هوای پاک NCAP، شاهد «بهبود کلی» در سطوح PM₁₀ در سال ۲۰۲۱ میلادی نسبت به سطوح ۲۰۱۷ میلادی بوده‌اند. بیست شهر، از جمله چنای، مادورای^۲ و ناسیک^۳، استانداردهای ملی را برای میانگین سالانه غلظت PM₁₀ (۶۰ میکروگرم بر متر مکعب) رعایت کرده‌اند. این در حالی است که ۱۳۲ شهر تحت پوشش NCAP استانداردهای ملی کیفیت هوای محیط را برای پنج سال متوالی (۲۰۱۱-۲۰۱۵) رعایت نکردند. با این وجود، یکی از مقامات مرتبط اظهار داشت: «هدف کاهش ۲۰ تا ۳۰ درصدی سطوح ذرات معلق باید تا سال ۲۰۲۴ محقق شود. نتایج تحت NCAP تاکنون خوب بوده است. بنابراین، ما تصمیم گرفته‌ایم که هدف کاهش را تا سال ۲۰۲۶ به ۴۰ درصد به روز کنیم.» از سوی دیگر، در دهلی، غلظت PM₁₀ از ۲۴۱ میکروگرم بر متر مکعب در سال ۲۰۱۷ میلادی به ۱۹۶ میکروگرم بر متر مکعب در سال ۲۰۲۱ میلادی کاهش یافته است. (TheHindu, 2022) این امر نشان دهنده تاثیرگذاری مثبت اقداماتی است که تاکنون انجام شده است.

۶. اقدامات و رویکردهای بین‌المللی هند

در سطح بین‌المللی، هند بر نیاز به مسئولیت‌های مشترک اما متمایز در مبارزه برای مقابله با تغییرات اقلیمی تاکید کرده است. این کشور همچنین بر نیاز به افزایش حضور مؤثر کشورهای توسعه یافته در اقدامات اقلیمی، افزایش منابع مالی جدید آب و هوایی و امکان انتقال فناوری بیشتر به کشورهای در حال توسعه اشاره دارد. رویکرد هند به اقدام چندجانبه در پنج "S" مشهود است^۴: سامان (احترام)، سامواد (گفتگو)، ساهیوگ

¹ Chennai

² Madurai

³ Nashik

⁴ Samman (Respect), Samvad (Dialogue), Sahyog (Cooperation), Shanti (Peace) and Samridhhi (Prosperity).

(همکاری)، شانتی (صلح) و سامریدی (شکوفایی). همانطور که وزیر امور خارجه این کشور در هنگام معرفی اولویت‌های هند برای نامزدی این کشور در شورای امنیت سازمان ملل ۲۲-۲۰۲۱ بر توسعه جهانی، پرداختن به تغییرات آب و هوایی و ریشه کن کردن فقر به عنوان محوری برای آینده سیاره تاکید کرد. (Jaishankar, 2020)

با لحاظ شرایط مذکور و توجه سیاست داخلی بر ضرورت اقدامات مؤثر در جهت کاهش تاثیرات منفی تغییرات اقلیمی و نظر داشت مطالبات محیط بین المللی از دیپلماسی اقلیمی هند، اراده معطوف به بهره گیری از سیاست‌های دیپلماسی اقلیمی در مسیر افزایش و مضاعف ساختن قدرت نرم؛ مدیریت حاکمیت در هند (دوره مؤدی) را بر آن داشت که با رویکرد همراهی و مشارکت ایجابی با بازیگران مؤثر و ائتلاف‌های مرتبط به این حوزه به اقدامات لازم در جهت کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای مبادرت ورزد. در چنین بستری، رویکرد هند نسبت به تغییرات اقلیمی در طی چند سال اخیر به طور چشمگیری تغییر کرده است. هند نه تنها یک برنامه جامع تغییر آب و هوا را در داخل کشور توسعه داده است، بلکه موضع جدیدی در مذاکرات بین‌المللی اتخاذ کرده است که باعث نقش آفرینی این کشور در سطح بین‌المللی شده است. این تغییر چشمگیر و برای بسیاری غیرمنتظره در استراتژی تغییر اقلیمی هند را می‌توان در چارچوب آرزوهای اقتصادی و توسعه هند و تغییراتی که در چشم انداز ژئوپلیتیک بزرگتر رخ می‌دهد، درک کرد. (Betz, 2012: 127) از این رو، برنامه‌ها و اقدامات هند را از دو منظر داخلی و بین‌المللی همچنین عملکرد این کشور را در حوزه دیپلماسی اقلیمی در مصادیق قدرت نرم از جمله برندسازی بین‌المللی، جذب سرمایه گذاری خارجی و حضور در ائتلاف‌ها و مجامع بین‌المللی را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۱-۶. جذب سرمایه گذاری خارجی

بخش انرژی‌های تجدیدپذیر در هند به عنوان یک بازیگر مهم در ظرفیت تولید برق ظاهر شده است. ظرفیت انرژی‌های تجدیدپذیر در هند بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۱ میلادی حدود ۲۵۰ درصد افزایش یافته است. (MNRE, 2022) مهم‌ترین جنبه اقدام آب و هوایی، تأمین مالی مورد نیاز برای اجرای استراتژی‌های کاهش و سازگاری در سطح جهانی از جمله در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر است. بر اساس گزارش جدید موسسه

اقتصاد انرژی و تحلیل مالی، کل سرمایه‌گذاری در انرژی‌های تجدیدپذیر در سال مالی ۲۰۲۱-۲۰۲۲ در هند به یک رکورد جدید رسید. در مجموع ۱۴.۵ میلیارد دلار در انرژی‌های تجدیدپذیر سرمایه‌گذاری شد که ۱۲۵ درصد در مقایسه با سال مالی ۲۰۲۰-۲۰۱۹ بود. گفتنی است بنابر گزارش مذکور سرمایه‌گذاری در انرژی‌های تجدیدپذیر باید بیش از دو برابر شود و به حدود ۳۰ تا ۴۰ میلیارد دلار در سال برسد تا هند به هدف خود یعنی ۴۵۰ گیگاوات تا سال ۲۰۳۰ برسد (Myers, 2022) در خصوص جذب سرمایه‌گذاری خارجی نیز در بیست و یکمین گزارش کمیته دائمی انرژی به مجلس لوک سابهای هند از مجموع سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی (FDI) که تاکنون در بخش انرژی‌های تجدیدپذیر انجام شده است، اداره توسعه صنعت و تجارت داخلی جریان ورودی سرمایه مستقیم خارجی در بخش انرژی غیرمتعارف را از سال ۲۰۲۰-۲۰۱۰ به شرح زیر گزارش کرده است (Lok Sabha, 2022: 5):

جدول شماره ۱: مجموع سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی هند

سال به میلادی	FDI در میلیون دلار
۲۰۱۰-۱۱	۲۱۴
۲۰۱۱-۱۲	۴۵۲
۲۰۱۲-۱۳	۱.۱۰۶
۲۰۱۳-۱۴	۴۱۴
۲۰۱۴-۱۵	۶۱۵
۲۰۱۵-۱۶	۷۷۶
۲۰۱۶-۱۷	۷۸۳
۲۰۱۷-۱۸	۱.۲۰۴
۲۰۱۸-۱۹	۱.۴۴۶
۲۰۱۹-۲۰	۱.۳۹۳
کل سرمایه‌گذاری در این مدت	۸.۴۰۷

منبع: گزارش کمیته دائمی انرژی به مجلس لوک سابهای هند

صنعت انرژی سبز هند از سال ۱۵-۲۰۱۴ تا ژوئن ۲۰۲۱ میلادی، سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI) به ارزش ۷.۲۷ میلیارد دلار دریافت کرده است. به گفته دولت، ظرفیت نصب شده انرژی از سوخت‌های غیرفسیلی تا سال ۲۰۳۰ به ۶۶ درصد خواهد رسید. همچنین، هند تاکنون به کاهش انتشار ۲۸ درصدی رسیده است. (Livemint, 2021) گفتنی است که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تا ۱۰۰٪ در صنعت انرژی‌های تجدیدپذیر تحت مسیر خودکار مجاز است. همانطور که از جدول بالا پیداست، از سال ۲۰۱۴ میلادی به بعد جذب سرمایه گذاری خارجی افزایش یافته است. با این حال، دسترسی به منابع مالی بین‌المللی کافی نبوده است. کل تقاضای انرژی هند تا سال ۲۰۳۰ بیش از دو برابر خواهد شد، در حالی که تقاضای برق تقریباً سه برابر خواهد شد. علیرغم رشد سریع تقاضا و پتانسیل قابل توجه انرژی تجدیدپذیر، هند ظرفیت تولید انرژی تجدیدپذیر کمتری نسبت به چین، آلمان یا ایالات متحده دارد. تقاضای برق هند در دهه گذشته ۱۰ درصد در سال افزایش یافته است. انتظار می‌رود رشد سریع توسعه‌های هند ادامه یابد و نیاز به سرمایه‌گذاری‌های بزرگ در ظرفیت تولید برق و زیرساخت‌های مرتبط نیز بیشتر شود. (IRENA, 2017) هند خواستار افزایش سرمایه‌گذاری جهانی در آینده انرژی پاک این کشور است. نخست‌وزیر مؤدی، با سخنرانی در سومین کنفرانس جهانی انرژی‌های تجدیدپذیر، این کشور را به عنوان یک مقصد جذاب سرمایه‌گذاری انرژی‌های تجدیدپذیر معرفی کرد. (Kwatra, 2020) قیمت انرژی‌های تجدیدپذیر در حال کاهش است و منابع ارزان‌تری برای برق نسبت به زغال سنگ هستند.

۶-۲. حضور مؤثر هند در ائتلاف‌ها و مجامع بین‌المللی

در عرصه بین‌المللی یکی از راهکارهای تاثیرگذار در مسیر کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، ائتلاف‌سازی و دیپلماسی و گفتگو با سایر شرکا از کشورهای دیگر است. هند از این نظر سعی داشته در عرصه بین‌المللی نیز حضور یابد که یکی از مصادیق آن اتحادیه بین‌المللی خورشیدی (ISA) یک سازمان بین‌دولتی است که توسط هند و فرانسه در سال ۲۰۱۵ میلادی ایجاد شد، در نوامبر ۲۰۱۶ میلادی، توافقنامه چارچوب آن برای امضا ارائه شد و دبیرخانه آن در دهلی نو استقرار یافت. (Ghosh, 2018) که در حال حاضر، ۱۱۰ کشور آن را امضا کردند و ۱۰۲ کشور عضو این سازمان هستند. (ISA,)

2022) هدف این سازمان گسترش استفاده از انرژی خورشیدی در شرایطی است که کشورها به دنبال کاهش مصرف سوخت‌های فسیلی برای مهار گرمایش جهانی هستند. این ائتلاف می‌تواند نقشی محوری در کاهش گازهای گلخانه‌ای در میان کشورهای عضو آن ایفا کند. از دیگر ائتلاف‌های بین‌المللی که با ابتکار هند ایجاد شد، ائتلاف زیرساخت‌های مقاوم در برابر بلایا (CDRI) است که توسط نخست‌وزیر هند، نارندرا مودی در نشست اقدام اقلیمی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۹ میلادی راه‌اندازی شد. این مشارکت دارای دبیرخانه‌ای در دهلی نو است که توسط دفتر سازمان ملل برای کاهش خطر بلایا (UNDRR) پشتیبانی می‌شود تا تبادل دانش، پشتیبانی فنی و ظرفیت‌سازی را فراهم کند. (IISD, 2019) ائتلاف مذکور، مشارکتی از دولت‌های ملی، آژانس‌ها و برنامه‌های سازمان ملل، بانک‌های توسعه چندجانبه و مکانیسم‌های تأمین مالی است؛ بخش خصوصی و مؤسسات علمی که با هدف ارتقای تاب‌آوری سیستم‌های زیرساختی جدید و موجود در برابر خطرات آب‌وهوایی و بلایای طبیعی در حمایت از توسعه پایدار تلاش می‌کنند. در این ائتلاف علاوه بر مؤسسات و سازمان‌های مختلف ۳۱ کشور از جمله آمریکا، بریتانیا، ترکیه، تاجیکستان، پرو، ژاپن، ایتالیا، آلمان، کانادا، برزیل، افغانستان، آرژانتین حضور دارند. (CDRI, 2022)

در منطقه نیز هند در تلاش است تا به عنوان یک بازیگر اثرگذار نقش آفرینی کند که از این حیث، ابتکار خلیج بنگال برای همکاری‌های فنی و اقتصادی چندبخشی - بیمستک (BIMSTEC) ظرفیت خوبی در مدیریت بلایا دارد. یکی از اولویت‌های چهارده‌گانه همکاری «مدیریت محیط‌زیست و بلایای طبیعی» است که هند به عنوان کشور پیشرو شناخته شده است. هند مرکز آب و هوا و اقلیم بیستک (BCWC) را بر اساس یادداشت تفاهم امضا شده در سال ۲۰۱۴ میلادی تأسیس کرد. این مرکز چندین دوره آموزشی در زمینه ساخت سیستم‌های هشدار بلایا برای کشورهای عضو برگزار کرده است. (Chakradeo, 2020:18) همچنین، می‌توان به حضور هند در سازمان‌ها و ائتلاف‌هایی چون سارک، جی ۲۰، شانگهای و بریکس اشاره کرد که در بیانیه‌های مختلفی چون بیانیه سمرقند سازمان همکاری شانگهای در سپتامبر ۲۰۲۲ که در آن رهبران سازمان همکاری شانگهای از جمله چین و هند در بیانیه‌ای مشترک در مورد تغییرات آب و

هوایی به تصویب رسید، خواستار «تعادل» بین کاهش انتشار کربن و اجازه دادن به کشورهای فقیرتر برای رسیدن به کشورهای توسعه یافته اقتصادی شدند. (Cordell, 2022) همکاری‌های گسترده هند با رژیم صهیونیستی در زمینه کشاورزی و تأمین و امنیت آب که ارتباط تنگاتنگی با تلاش‌ها جهت کاهش آسیب‌های ناشی از تغییرات اقلیمی دارد و دو طرف با جدیت در تلاش برای افزایش این همکاری‌ها هستند را نیز نباید از نظر دور نگاه داشت. (Pujari, 2022) این موارد تنها نمونه‌هایی از حضور در ائتلاف و مجامع بین‌المللی بود. در حالی که هند تقریباً در اکثر مذاکرات خود چه در دوجانبه چه در چندجانبه و یا حتی در مجامع بین‌المللی بارها بر کاهش تأثیرات منفی اقلیمی و همکاری کشورها تأکید می‌کند.

۱۳۵

۳-۶. برندسازی بین‌المللی

یکی از مصادیق دیگر قدرت نرم، افزایش وجه بین‌المللی یک کشور است که در این مورد هند در تلاش است تا به عنوان کشوری پیشرو در کاهش تأثیرات تغییرات اقلیمی و همچنین استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر شناخته شود. از این رو، برای شناخته شدن به برندسازی سیاسی روی آورده است که یکی از بارزترین آنها شخص نخست وزیر هند است که به باور برخی توانسته است به پشتوانه شخصیت کاریزماتیک، خود را از رهبران پیشرو در این مسئله نشان دهد. به دلیل اهمیت به محیط زیست و تغییرات اقلیمی به منظور قدردانی از تلاش‌های ملی هند برای کاهش تغییرات اقلیمی، نارندرا مودی، نخست‌وزیر این کشور، جایزه قهرمانان زمین را از سوی سازمان ملل در سال ۲۰۱۸ میلادی دریافت کرد، که سهم این کشور را در زمینه حفاظت از محیط زیست به رسمیت می‌شناسد. در مراسم اعطای این جایزه که با حضور آنتونیو گوترش، دبیرکل سازمان ملل متحد بود، مودی با بیان اینکه حساسیت هند نسبت به محیط زیست امروزه در سراسر جهان به رسمیت شناخته شده است، تأکید کرد که در هند، طبیعت را به عنوان موجودی زنده در نظر می‌گیرند. (PIB, 2018) ناگفته نماند که نخست وزیر مودی در دوران تصدی خود در سر‌وزیری گجرات کتابی در خصوص تغییرات اقلیمی و نیاز به رسیدگی فوری به آن نوشته بود. (Joshi, 2021) با پشتوانه این اقدامات و عملکرد قابل قبول بود که نارندرا مودی نخست وزیر هند در اظهارات خود در اجلاس

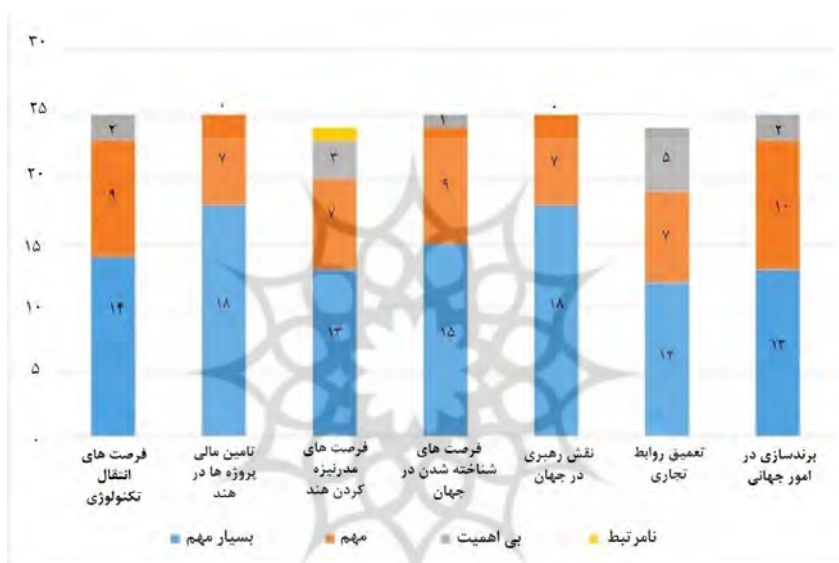
آب هوایی سازمان ملل (COP26) در گلاسکو اعلام کرد هند تا سال ۲۰۳۰ میلادی بیش از ۵۰ درصد از نیاز خود به انرژی را از منابع تجدیدپذیر انرژی تأمین خواهد کرد. وی در ادامه اظهارات خود گفت که هند ظرفیت انرژی غیرفسیلی خود را تا سال ۲۰۳۰ به ۵۰۰ گیگاوات خواهد رساند. این کشور شدت کربن اقتصاد خود بیش از ۴۵ درصد کاهش خواهد داد و تا سال ۲۰۷۰ به هدف توقف کامل تولید گازهای گلخانه‌ای دست خواهد یافت (Modi, 2021) بسیاری، تحقق اهداف نخست وزیر هند را سخت تعبیر کردند. با این حال، در چند سال اخیر، هند در جهت کاهش گازهای گلخانه‌ای اقدامات قابل توجهی داشته است که همچنان ادامه دارد. براساس آمار وزارت نیروی هند، تا سپتامبر ۲۰۲۲ میلادی حدود ۵۸.۲ درصد (۲۳۶ گیگاوات) برق تولید شده در هند بر مبنای سوخت فسیلی (زغال سنگ ۵۰٪، زغال سنگ قهوه‌ای ۱.۶٪، گاز ۶.۱٪ و گازوئیل ۰.۱٪) و ۴۱.۸ درصد (۱۷۰ گیگاوات) بر مبنای سوخت غیر فسیلی (آبی ۱۱.۵٪، باد و خورشید و سایر منابع تجدیدپذیر ۲۸.۶٪) بوده است. (NIC, 2022) مؤدی تأکید ویژه‌ای بر نقش رهبری هند در مقابله با مشکلات جهانی داشته و از این نظر یکی از اولویت‌های او در سیاست خارجی، تقویت نقش هند در مذاکرات جهانی تغییرات اقلیمی بوده است. (Hall, 2016: 10) سخنرانی او نشانی آشکار از اهمیتی است که مورد توجه رهبر هند به موضوع تغییرات آب و هوایی و تمایل هند برای پیشگامی در مسائل مهم بین‌المللی مانند حفاظت از محیط زیست است. (Karakir, 2018, p. 18)

تلاش هند برای نقش آفرینی در جامعه بین‌الملل در امر کاهش اثرات منفی تغییرات اقلیمی باعث شده که امروزه این کشور به عنوان یک کشور پیشرو شناخته شود. حتی در بسیاری از گزارش‌های مرتبط با این موضوع، هند جزو کشورهایی است که به صورت پررنگ حضور دارد. به عنوان مثال، براساس پیش‌بینی آژانس بین‌الملل انرژی، به طور کلی، چین در پنج سال آینده با ۴۳ درصد رشد ظرفیت انرژی‌های تجدیدپذیر جهانی، پیشتاز باقی می‌ماند و پس از آن اروپا، ایالات متحده و هند قرار دارند. این چهار منطقه به تنهایی ۸۰ درصد از ظرفیت‌های تجدیدپذیر در سراسر جهان را تشکیل می‌دهند.

(IEA, 2021: 7) از سوی دیگر، در یک نظرسنجی که در سال ۲۰۲۱ میلادی توسط موسسه امور بین‌الملل سوئد انجام گرفت، نتایج قابل‌تأملی حاصل شد. در واقع، ۲۵ نفر

از پاسخ دهندگان و مصاحبه شوندگان این نظرسنجی، دارای سوابق مختلف دانشگاهی و دولتی هستند و برخی نیز سابقه حضور در اتاق‌های فکر و رسانه و مطبوعات را دارند که این افراد آگاه به جامعه هند و سیاست‌های اقلیمی این کشور بودند.

(Nordenstam, 2021:15) تمام مؤلفه‌های نظرسنجی در پاسخ به سؤال «هدف هند از همکاری‌های بین‌المللی اقلیمی چیست؟» فرصت‌های انتقال فناوری، فرصت‌های مدرنیزه کردن هند، شناخته شدن هند در جهان، برندسازی امور جهانی در درصد بالایی،

به تصویر شماره ۲: هدف هند از همکاری‌های بین‌المللی اقلیمی

Source: Nordenstam, 2021, p. 15

به عنوان اهداف بسیار مهم و مهم تقسیم بندی شده‌اند. با این حال دو هدف، تأمین بودجه مالی برای پروژه‌ها در هند و همچنین نقش رهبری در جهان با قاطعیت بسیار مهم و مهم ارزیابی شده است. در حالی که تعمیق روابط تجاری، نسبت به بقیه پاسخ‌ها در مورد آن تردیدهایی وجود دارد. اقدامات سیاسی در حوزه کاهش تغییرات اقلیمی زمینه بسیار زیادی را برای دولت‌ها فراهم می‌کند تا از استراتژی‌های «قدرت نرم» برای افزایش وجه بین‌المللی خود در ساختار جامعه بین‌الملل استفاده کنند. هند نیز با

پشتوانه تمدنی و سرزمینی که دارد در چند سال اخیر مانند دیگر کشورها بر این موضوع متمرکز شده است. به طوری که در سیاست خارجی خود علاوه بر ائتلاف سازی، بر همکاری بین دولتی، عملیاتی کردن توافق‌نامه‌ها و همکاری اقتصادی تأکید دارد. در تعریف قدرت نرم آمده است: «تبدیل خواسته‌های خود به خواسته‌های دیگران از طریق جذب و ترغیب»، با این حالی یکی از کارکردهای قدرت نرم بهبود تصویر یک کشور است. همانطور که هند نیز در اقدامات اقلیمی خود در این راستا قدم برداشته است. در واقع هند دارای یک قدرت نرم دفاعی بوده است. یعنی از قدرت نرم برای اعمال نفوذ استفاده نمی‌کند، بلکه عمدتاً برای ایجاد تصویر خود استفاده می‌کند. (Negi & Giessen, 2018: 50) همانطور که پیش‌تر در تصویر شماره ۲ نشان داده شد، اهداف هند در مشارکت بین‌المللی در موضوع تغییرات اقلیمی در راستای تصویر سازی و نقش آفرینی این کشور است.

نتیجه‌گیری

هند از بازیگران اصلی در امر دیپلماسی اقلیمی و اقدامات بین‌المللی آب و هوایی در راستای کاهش اثرات منفی تغییرات اقلیمی در سه دهه اخیر بوده است که در تلاش است در این امر حضور خود را در نظام بین‌الملل افزایش دهد. این کشور از سال ۲۰۱۴ میلادی و بعد از روی کار آمدن دولت مؤدی با اقدامات و برنامه ریزی‌های منسجم داخلی به موفقیت‌های نسبی دست یافته است که همین پشتوانه‌ای برای حضور در عرصه بین‌المللی شده است. دهلی‌نو از هر فرصتی به منظور بهبود وجه بین‌المللی، افزایش نفوذ خود از طرق مختلف از جمله تقویت تلاش‌های دیپلماتیک چندجانبه، منطقه‌ای و دوجانبه برای کمک به ادغام اقدامات در زمینه انتقال فناوری‌های مرتبط، توسعه اقتصادی و بسیج منابع مالی استفاده می‌کند. در همین ارتباط، هم راستا با افزایش قدرت اقتصادی، در پی افزایش قدرت نرم خود می‌باشد که مصادیق آن در عرصه بین‌المللی را در سه مؤلفه می‌توان ارزیابی نمود. نخست آنکه با توجه به نیاز روزافزون این کشور به انرژی، یکی از مهمترین اقدامات جذب سرمایه‌گذاری خارجی است که توانسته است در سال‌های اخیر در این مورد اقدامات خوبی انجام دهد. البته ناگفته نماند که در برهه‌ای کوتاه به دلیل همه‌گیری کرونا این بخش تحت تأثیر قرار گرفت. هرچند

به طور کلی روند جذب صعودی بوده است. دومین اقدامی که هند آن را به جدیت در نظام بین الملل دنبال می‌کند، بحث حضور فعال در سازمان‌ها، ائتلاف‌ها و مجامع بین المللی است که بعد از روی کار آمدن مؤدی، نه تنها این حضور افزایش یافته بلکه خود نیز از بنیان ائتلاف‌های ابتکاری در این زمینه بوده است. البته یکی دیگر از مصادیق قدرت نرم این کشور، مبحث برندسازی سیاسی است که در این مورد، شخص نخست وزیر هند سردمدار آن است. در این مقاله بررسی‌های ما موید آن بود که هند تا گذشته‌ای نه چندان دور در عرصه خط مشی‌های کنترل و مدیریت اقلیمی هدف انتقادهای کشورهای پیشرفته صنعتی و در موضع دفاعی در برابر آنها قرار داشت. با تبیین و هدف گذاری مناسب برای برنامه‌های داخلی و ابتکارهای بین المللی خود در عرصه خط مشی‌های اقلیمی توانست از یک بازیگر سلبی همراه با مواضع تدافعی به کشوری برخوردار از سیاستهای ایجابی، مشارکتی و تاثیرگذار در حوزه مدیریت فرایندهای اقلیمی در عرصه داخلی و بین المللی تبدیل شود. آنچه در نتیجه این جستار اهمیت مضاعف می‌یابد این است که تحول در این جایگاه موجب تاثیرگذاری مضاعف بر مؤلفه‌های قدرت نرم در پیشبرد دیپلماسی اقتصادی و عمومی هند شده است. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که این قدرت نرم بیش از آنکه در اعمال نفوذ به کار رود در بهبود و افزایش وجه بین المللی هند ظاهر شده است. گفتنی است در حالی که هند نه توسعه اقتصادی خود را کند می‌کند و نه از اعمال فشار بر کشورهای صنعتی برای اقدامات مرتبط با آب و هوا دست می‌کشد، در تلاش است تا یک برنامه جامع کاهش تاثیرات تغییر اقلیمی را در داخل توسعه و یک سیاست خارجی فعال را در حمایت از تلاش‌های بین المللی برای مقابله با تغییرات اقلیمی اتخاذ کند. در نهایت، این کشور از طریق مشارکت خود در حل یک چالش مهم جهانی مانند تغییرات اقلیمی، به دنبال اثبات این است که عضوی مسئول و روشن در جامعه بین المللی بوده است.

منابع

آقایی، سید داود، و محمود حسینی (۱۳۹۱). چشم‌انداز قدرت نرم هند؛ فرصت‌ها و چالش‌ها. فصلنامه مطالعات راهبردی، ۱۵ (۵۸)، صص. ۱۹۹-۲۲۸.

اسکندری، صغری (۱۴۰۱). تعریف آلودگی هوا. تهران: سازمان حفاظت محیط زیست.
دهشیری، محمدرضا، و سها نوروزی (۱۳۹۹). جایگاه قدرت نرم در سیاست خارجی هند: مطالعه موردی دوره نخست وزیری نارندرا مودی. روابط خارجی، ۱۲ (۴)، صص. ۵۸۱-۶۱۲.

رحمانی، منصور (۱۳۹۴). دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی. فصلنامه مطالعات راهبردی جهانی شدن، ۶ (۱۵)، صص. ۶۳-۸۹.

Ali, Saleem., & Vladich, Helena Voinov. (2016). **Environmental Diplomacy** in C.M. Constantinou, P. Kerr & P. Sharp (Eds.), *The SAGE Handbook of Diplomacy*. London: SAGE

Apostoli Andrew J, William A Gough (2016) India's Energy-Climate Dilemma: The Pursuit for Renewable Energy Guided by Existing Climate Change Policies. **J Earth Sci Clim Change** 7: 362. doi: 10.4172/2157-7617.1000362

Betz, Joachim. (2012). India's Turn in Climate Policy: Assessing the Interplay of Domestic and International Policy Change. GIGA Research Programme, Hamburg: GIGA German Institute of Global and Area Studies.

Chakradeo, Saneet. (2020). Neighbourhood First Responder: India's Humanitarian Assistance and Disaster Relief. Policy Brief 082020-01, New Delhi: Brookings Institution India Centre.

Dubinsky, Yoav. (2019). "From soft power to sports diplomacy: a theoretical and conceptual." **Place Branding and Public Diplomacy** 156-164.

Eckstein, David, Vera Künzel, Laura Schäfer, and Maik Wings. (2019). *Global Climate Risk index 2020*. Berlin: German Watch.

Gallarotti, Giulio M. (2011). "Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use." **Journal of Political Power** 25-47.

Ganguly, Tanushree, Kurinji L. Selvaraj, and Sarath K. Guttikunda. (2020). "National Clean Air Programme (NCAP) for Indian cities: Review and outlook of clean air action plans." **Atmospheric Environment: X** (Elsevier) 8: 1-11.

Ghosh, Arunabha. (2018). *India Soft Power in Climate Change*. New Delhi: Council on Energy, Environment and Water.

Hall, Ian. (2016). "Multialignment and Indian Foreign Policy under Narendra Modi." **The Round Table** (The Round Table) 1-17.

IEA. (2021). *Renewables 2021 Analysis and forecast to 2026*. International Energy Agency.

۱۴۰

فصلنامه

پژوهش‌های

روابط‌بین‌المللی،

دوره سیزدهم،

شماره چهارم،

شماره پیاپی پنجاه

و یکم، زمستان

۱۴۰۲

- IRENA. (2017). Renewable Energy Prospects for India, a working paper based on REmap. Abu Dhabi: The International Renewable Energy Agency (IRENA).
- Jayaram, Dhanasree. (2018). From "Spoiler" to "Bridging Nation": The Reshaping of India's Climate Diplomacy. *Revue internationale et stratégique*, 109, 181-190. <https://doi.org/10.3917/ris.109.0181>
- Joshi, Madhura. (2021). Strengthening climate diplomacy: An imperative for Indian climate in the new decade. Article, New Delhi: **Observer Research Foundation**.
- Karakir, İrem Aşkar. (2018). "Environmental Foreign Policy as a Soft Power Instrument: Cases of China and India." *Journal of Contemporary Eastern Asia* 17 (1): 5-26.
- Kwatra, Sameer. (2020). India Calls for Increased Clean Energy Investment. New York: Natural Resources Defense Council.
- Leonard, Mark. (2002). **Public Diplomacy**. London: The Foreign Policy Centre.
- Lok Sabha. (2022). 21st Report of the Standing Committee on Energy (2021-22). New Delhi: Published under Rule 382 of the Rules of Procedure and Conduct of Business in Lok Sabha (Sixteenth Edition) and Printed by Lok Sabha Secretariat.
- MNRE. (2022). Annual Report 2020-21. Ministry of New and Renewable Energy Annual Report 2020-21.
- Modi, Narendra. (2021). National Statement by Prime Minister Shri Narendra Modi at COP26 Summit in Glasgow. New Delhi: Ministry of External Affairs, Government of India.
- MoEFCC. (2018). India Second Biennial Update Report to the United Nations Framework Convention on Climate Change. New Delhi: Ministry of Environment, Forest and Climate Change, Government of India.
- Mohan, Aniruddh. (2017). From Rio to Paris: India in global climate politics. New Delhi: **Observer Research Foundation**.
- Nachiappan, Karthik (2023) India's Sprawling Climate Diplomacy, ISAS Briefs.
- Negi, Swati, and Lukas Giessen. (2018). "India in international climate governance: Through soft power from REDD to REDD+ policy in favor of relative gains." *Forest and Society* 1 (2): 47-64.
- Nordenstam, Axel. (2021). A Shared Understanding of India's Climate Policy? Insights from a Survey of Indian Climate Experts. The Swedish Institute of International Affairs.
- Nye, Joseph S. (2008). "The benefits of soft power." *Harvard Business School Working Knowledge* 2 (3):1-41.
- Pathak, Swapna and Christie Parris (2021)" India's diplomatic discourse and development dilemma in the international climate change regime" *India Review*, 20(1): 1-28

- PIB. (2018). Prime Minister conferred Champions of Earth Award 2018 for Policy Leadership. New Delhi: Press Information Bureau, Government of India.
- PIB. (2020). Long-Term, Time-Bound, National Level Strategy to Tackle Air Pollution-National Clean Air Programme (NCAP). New Delhi: Press Information Bureau, Government of India.
- PIB. (2022). Ban on identified Single Use Plastic Items from 1st July 2022. New Delhi: Press Information Bureau, Government of India.
- PIB. (2022). Forest Survey report 2021 released. New Delhi: Press Information Bureau, Government of India.
- Ragahavan. Krishnan, et al., (2020) Assessment of Climate Change over the Indian Region: A Report of the Ministry of Earth Sciences (MOES), Government of India, (Singapore: Springer).
- Rastogi, Namrata Patodia. (2011). "Winds of Change: India's Emerging Climate Strategy." *Italian Journal of International Affairs* 46 (2): 127-141.
- REN21. (2021). Renewables in Cities 2021 Global Status Report. United Nations Environment Programme.
- Rothman, Steven B. (2011). "Revising the soft power concept: what are the means and mechanisms of soft power?" *Journal of Political Power* 4(1): 49-64.
- Sahu, Saroj Kumar, Poonam Mangaraj, Gufran Beig, Bhishma Tyagi, Suvarna Tikle, and V Vinoj. (2021). "Establishing a link between fine particulate matter (PM2.5) zones and COVID -19 over India based on anthropogenic emission sources and air quality data." *Urban Clim* (Elsevier) 1-13.
- Sengupta, Sandeep. (2019). "India's Engagement in Global Climate Negotiations from Rio to Paris." In *India in a Warming World*, by Navroz K. Dubash, 114-141. Oxford University Press.
- Singh, Manmohan. (2007). "PM's Intervention on Climate Change at the Heiligendamm Meeting of G8 Plus 5." Heiligendamm Meeting of G8 Plus 5, 8 June. Berlin: Ministry of External Affairs, Government of India.
- Singh, Vikas, Shweta Singh, and Akash Biswal. (2021). "Exceedances and trends of particulate matter (PM2.5) in five Indian megacities." *Science of the Total Environment* (Elsevier) 1-16.
- Venkataraman, Chandra, Michael Brauer, Kushal Tibrewa, Pankaj Sadavarte, Qiao Ma, Aaron Cohen, Sreelekha Chaliyakunnel, et al. (2018). "Source influence on emission pathways and ambient PM2.5 pollutions over India (2015–2050)." *Atmospheric Chemistry and Physics* (Copernicus Publications on behalf of the European Geosciences Union) 8017-8039.
- Turchyn, Yaryna & Ivasechko, Olha (2018) "Climate diplomacy as a complex of "soft power" of modern states: international experience and Ukrainian prospects (Research Article)" *SHV journal*, Volume 4, Number 2: 20-25.